अनिलो वातायनः। वायुः। त्रिष्टुप्।

वातस्य नु महिमानं रथस्य रुजन्नेति स्तनयन्नस्य घोषः।
दिविस्पृग्यात्यरुणानि कृण्वन्नुतो एति पृथिव्या रेणुमस्यन्॥ १०.१६८.०१

रथस्य- लक्ष्यप्रापकगतिभूतस्य। वातस्य- वायोः प्राणस्य। नु- क्षिप्रम्। महिमानं ब्रवीमि। अस्य- एतस्य। घोषः- नादः। स्तनयन्- गर्जन्। रुजन्- भञ्जन्। एति- सरति। अरुणानि- ज्योतींषि। कृण्वन्- कुर्वन्। दिविस्पृक्- नभःस्पृक्। याति- गच्छति। उतो- अपि च। पृथिव्याः- भूम्याः। रेणुम्- धूलिम्। अस्यन्- गृह्णन्। एति- गच्छति। प्राणः शरीरमनसी स्पृशन् सरतीत्याध्यात्मिके। ॥१॥

सं प्रेरते अनु वातस्य विष्ठा ऐनं गच्छन्ति समनं न योषाः।
ताभिः सयुक्सरथं देव ईयतेऽस्य विश्वस्य भुवनस्य राजा॥ १०.१६८.०२

विष्ठाः- विशेषेणावस्थिताः। वातस्य अनु- प्राणमनु। सं प्रेरते- प्रपन्ना भवन्ति। एनम्- एतम्। समनं न- युद्धाभिमुखमिव स्थितम्। योषाः- वडवाः प्राणप्रणाल्यः। आ- आभिमुख्येन। गच्छन्ति। ताभिः। सयुक्- युज्यमानम्। सरथम्- वाहनं प्राप्य। अस्य- एतस्य। विश्वस्य- सर्वस्य। भुवनस्य- जगतः। राजा- स्वामी। देवः। ईयते- गच्छति ॥२॥

अन्तरिक्षे पथिभिरीयमानो न नि विशते कतमच्चनाहः।
अपां सखा प्रथमजा ऋतावा क्व स्विज्जातः कुत आ बभूव॥ १०.१६८.०३

अन्तरिक्षे- प्राणमयकोशे। पथिभिः- सुमार्गैः। ईयमानः- सञ्चरन्। कतमच्चनाहः- एकस्मिन् दिनेपि। न नि विशते- नोपविशति। अपाम्- मूलशक्तिधाराणाम्। सखा- सुहृत्। प्रथमजाः- मुख्यः। ऋतावा- प्रकृतिनियतिरक्षकः। क्व स्वित्। जातः- उद्भूतः। कुतः- कस्मात् स्थानात्। आ बभूव ॥३॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM

आत्मा देवानां भुवनस्य गर्भो यथावशं चरति देव एषः।

घोषा इदस्य शृण्विरे न रूपं तस्मै वाताय हविषा विधेम॥ १०.१६८.०४

एषः- अयम्। देवः। देवानाम्- देवतानाम्। आत्मा- अन्तः स्थितः। भुवनस्य- जगतः। गर्भः- अन्तरवस्थितः। यथावशम्- प्राणायामेन वशीकृतः। चरति। अस्य- एतस्य। घोषाः- नादाः। शृण्विरे- श्रूयन्ते। रूपं न दृश्यते। तस्मै- अमुष्मै। वाताय- वायवे प्राणाय। हविषा- ध्यानभावनाचरुपुरोडाशादिहव्येन। विधेम- परिचरेम ॥४ ॥

Dr. Ranganji

WEBOLIM